

10.30497/IFR.2021.241030.1626

20.1001.1.22518290.1400.10.2.2.9

Bi-quarterly Scientific Journal of "Islamic Finance Researches", *Research Article*,
Vol. 10, No. 2 (Serial 20), Spring & Summer 2021

The College Youth Saving Pattern Analysis; an Islamic Approach

Mohammad Nazaripour*

Received: 27/05/2021

Accepted: 01/07/2021

Abstract

Saving, emphasized in Islamic lifestyle, influences the success of individuals, households and society. This research, therefore, studies the factors affecting the saving behavior of the college youth with an Islamic approach. The methodology is descriptive and exploratory and in terms of target, it is functional. The population of this study was administration and economics students selected through convenience sampling. The research instrument was a questionnaire the validity of which was confirmed by a panel of experts. In order to evaluate the construct validity (including convergent and discriminant ones) and the reliability of the research instrument (composite reliability and average variance extracted) and to estimate the research measurement model, exploratory and confirmatory factor analyses have been used. Also, partial least squares structural equation modeling was used to test the hypotheses. According to the research results, with the exception of the variable of peer influence, the other variables (financial literacy, parental socialization and self-control) have a positive and significant effect on students' saving behavior. The financial literacy variable was the only variable that mediated the relationship between other independent variables and the saving pattern. In addition, demographic variables such as gender, age, education, field of study, type of university, marital status and employment are also considered as moderating variables in the results analysis. For example, the saving patterns of male and female students are different.

Keywords

College Youth Saving Pattern; Financial Literacy; Parental Socialization; Peer Influence; Self-Control.

JEL Classification: D14, G51.

* Assistant Professor, Kurdistan University, Kurdistan, Iran. m.nazaripour@uok.ac.ir

 0000-0003-1505-1356

https://ifr.journals.isu.ac.ir/article_75724.html

10.30497/IFR.2021.241030.1626

20.1001.1.22518290.1400.10.2.2.9

دو فصلنامه علمی «تحقیقات مالی اسلامی»، سال دهم، شماره دوم (پیاپی ۲۰)، بهار و تابستان ۱۴۰۰

مقاله پژوهشی، صص. ۶۷۷-۷۱۲

تحلیل الگوی پس انداز جوانان دانشگاهی با رویکرد اسلامی

محمد نظری پور*

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۰۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۴/۱۰
مقاله برای اصلاح به مدت ۹ روز نزد نویسنده بوده است.

چکیده

پس انداز از جمله مقوله‌هایی است که ضمن تأثیرگذاری بر موفقیت افراد، خانوار و جامعه؛ مورد تأکید دین اسلام نیز است. بنابراین پژوهش حاضر تلاش دارد تا الگوی پس انداز جوانان دانشگاهی را با رویکرد اسلامی مورد مطالعه و بررسی قرار دهد. پژوهش حاضر برحسب روش انجام کار توصیفی و از نوع پیمایشی و به لحاظ هدف کاربردی است. جامعه آماری پژوهش حاضر دانشجویان علوم اداری و اقتصادی بودند که به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. در پژوهش حاضر از پرسشنامه برای گردآوری داده‌های مورد نیاز استفاده شده است. روایی محتوایی پرسشنامه با نظر پانلی از متخصصان و کارشناسان تأیید شد. به منظور بررسی روایی سازه (شامل روایی همگرا و واگرا) و پایایی ابزار تحقیق (پایایی مرکب و میانگین واریانس استخراج شده) و برآورد مدل اندازه‌گیری پژوهش از تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی و برای آزمون فرضیات از مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده شده است. براساس نتایج پژوهش حاضر به استثنای متغیر تأثیر همسالان بقیه متغیرها (سواد مالی، جامعه‌پذیری از طریق والدین و خودکنترلی) بر الگوی پس انداز دانشجویان اثر مثبت و معناداری دارند. متغیر سواد مالی تنها متغیری بود که بر روابط بین سایر متغیرهای مستقل و الگوی پس انداز دارای اثر میانجی بود. به علاوه اثر متغیرهای جمعیت-شناختی جنسیت، سن، مقطع تحصیلی، رشته تحصیلی، نوع دانشگاه، تأهل و اشتغال نیز به عنوان متغیرهای تعدیل‌گر در ارزیابی مدنظر قرار داده شده‌اند. برای نمونه الگوی پس انداز دانشجویان پسر و دختر با یکدیگر متفاوت بود.

واژگان کلیدی

الگوی پس انداز جوانان دانشگاهی؛ سواد مالی؛ جامعه‌پذیری از طریق والدین؛ تأثیر دوستان؛ خودکنترلی.

طبقه‌بندی JEL: D14, G51

* استادیار دانشگاه کردستان، کردستان، ایران

m.nazaripour@uok.ac.ir

ID 0000-0003-1505-1356

https://ifr-journals.isu.ac.ir/article_75724.html

مقدمه

آینده‌نگری ایجاب می‌کند که انسان نباید همه درآمد خود را یکجا مصرف کند، بلکه باید برای داشتن یک آینده مطمئن، بخشی از درآمدها را پس‌انداز کند (محمدی ری‌شهری، ۱۳۸۸، ص. ۱۳). در دین اسلام نیز بر اهمیت رعایت یک الگوی صحیح در زمینه مصرف و پس‌انداز تأکید شده و همچنین برای داشتن یک زندگی مطمئن در آینده آحاد جامعه به پس‌انداز و سرمایه‌گذاری تشویق و ترغیب شده‌اند (ترکاشوند، پیری و هراتیان، ۱۳۹۸، ص. ۱۰۵). از این رو پس‌انداز را می‌توان از جمله موضوعات مهمی دانست که می‌بایست افراد در سنین پایین نسبت به یادگیری و نهادینه‌سازی آن در وجود خودشان کوشا باشند. تحقق این مهم می‌تواند مزایای زیادی را برای آنان در بزرگسالی مخصوصاً در زمان تشکیل خانواده به همراه داشته باشد (Stukalina, 2013, pp. 6-1055).

سواد مالی به‌عنوان یک متغیر تأثیرگذار بر الگوی پس‌انداز، می‌تواند زمینه‌ساز اتخاذ تصمیمات اقتصادی درست و برخورد منطقی با مشکلات زندگی گردد (گنجوئی و نایب‌زاده، ۱۳۹۳، ص. ۴۹). به‌عبارت‌دیگر، سواد مالی به معنای دانش و فهم کافی نسبت به موضوعات مالی، حداقل‌سازی مشکلات مالی و بهبود رفتار مالی افراد است. اصولاً سواد مالی در سطح بهبود عملکرد شخصی و نه تنظیم سیاست‌ها در سطح حاکمیتی مطرح است؛ یعنی چگونگی تدبیر امور مالی از سوی افراد و خانوار. درنهایت سواد مالی بیانگر: الف) درک مناسب از مفهوم پس‌انداز؛ ب) نحوه انجام پس‌انداز؛ ج) نوع نگرش نسبت به مقوله پس‌انداز (نگرش نسبت به پول و روز مبادا) است (Amari, Salhi & Jarbou, 2020, p. 1427).

جامعه‌پذیری از طریق والدین یکی دیگر از متغیرهای تأثیرگذار بر الگوی پس‌انداز است. از دیدگاه اسلامی نقش والدین در تربیت فرزندان غیرقابل‌انکار است. به‌طوری‌که حضرت علی(ع) می‌فرماید ضرورت دارد والدین برای آموزش و تربیت فرزندان خود از بهترین شیوه‌ها استفاده نمایند (عادل‌پور، ۱۳۹۶، ص. ۷۴). یادگیری رفتار اقتصادی در دوران کودکی تأثیر بسزایی بر رفتار اقتصادی آنان در بزرگسالی دارد. فهم و درک کودک از پول ارتباط مستقیمی با مواردی همچون میزان تجربه او از پول، نگرش

والدین او نسبت به پول و عادت‌های مصرفی آنان دارد. خانوارها از طریق القاء ارزش‌های خود نقش قابل‌توجهی در شکل‌گیری طبع و منش کلی فرزندان دارند. بنابراین آموزش مفاهیم اقتصادی به کودکان می‌تواند به آنان در مدیریت پول‌شان در آینده مؤثر واقع گردد (جعفری و بلالی، ۱۳۹۴، ص. ۲۶۷).

تأثیر دوستان (همسالان) از جمله متغیرهای مؤثر بر الگوی پس‌انداز محسوب می‌گردد. از منظر اسلامی نقش همسالان در تربیت انسان‌ها غیرقابل‌انکار است. برای نمونه کودکان جهت تکمیل آداب رفتاری خود تأثیرپذیری زیادی از اطرافیان از جمله همسالان دارند (ناظمیان و مروستی، ۱۳۹۷، ص. ۲). همچنین بخشی از هویت افراد در مجموعه گروه همسالان شکل می‌گیرد. تأثیر گروه همسالان می‌تواند پیش‌شرطی برای اجتماعی شدن و هویت‌یابی باشد (پرویزی و احمدی، ۱۳۸۵، ص. ۴۹). همسالان قادر هستند به شیوه‌های منحصربه‌فردی بر شکل‌گیری شخصیت، رفتار اجتماعی، ارزش‌ها و نگرش‌های یکدیگر تأثیرگذار باشند. برای مثال نقش گروه‌های همسالان در آموزش مهارت‌های اجتماعی مهم به یکدیگر به‌مراتب پررنگ‌تر از بزرگسالان است (Dangol & Maharjan, p. 48).

خودکنترلی متغیر دیگری است که می‌تواند بر الگوی پس‌انداز تأثیرگذار باشد. از آنجایی که نقش دوران اولیه زندگی در شکل‌گیری رفتارهای اقتصادی پول و پس‌انداز غیرقابل‌انکار است، لذا مطالعه تأثیر خودکنترلی در رفتارهای اقتصادی از اهمیت دوچندانی برخوردار است. خودکنترلی به معنای مدیریت بر خویش‌شن بوده که با تقویت آن، انسان می‌تواند از بسیاری از اقدامات نادرست دوری جسته و به سمت کمال و آرامش رهنمون شود (خاکپور، حسومی و نیکونژاد، ۱۳۹۳، ص. ۱۵۳). از دیدگاه اسلام «کنترل نفس» گاه با ترک کارهای نادرست و گاه با انجام کارهای درست میسر می‌شود (خاکپور، حسومی و نیکونژاد، ۱۳۹۳، ص. ۱۶۸).

برای اکثر دانشجویان، دانشگاه اولین مکانی است که آنان می‌توانند استقلال مالی را بدون نظارت والدین تجربه نمایند. علی‌رغم قابل‌توجه بودن جمعیت دانشجویی، هنوز هم تحقیقات چندانی در خصوص رفتار پس‌انداز دانشجویان ایرانی صورت نگرفته است. درک و شناخت صحیح رفتار پس‌انداز دانشجویان برای سیاست‌گذاران

بخش‌های عموم و خصوصی از اهمیت بالایی برخوردار است (Zulfaris et al., 2020, p. 246). چراکه در هر جامعه‌ای اکثر مقامات تصمیم‌ساز آتی (چه در بخش خصوصی و چه در بخش دولتی) از میان دانشجویان انتخاب می‌گردد. بنابراین مطالعه و بررسی عوامل مؤثر بر الگوی پس‌انداز دانشجویان آن‌هم با رویکرد اسلامی می‌تواند نقش بسزایی در غنی‌سازی هرچه بهتر برنامه‌های آموزش و پرورش کادر موردنیاز بخش‌های مختلف جامعه ایفا نماید.

بنابراین، پژوهش حاضر درصدد شناسایی عوامل مؤثر بر الگوی پس‌انداز دانشجویان مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته‌های علوم اداری و اقتصادی با رویکرد اسلامی و باهدف دانش‌افزایی مالی آنان نسبت به پس‌انداز است. همچنین نتایج پژوهش حاضر می‌تواند به مسئولان آموزشی و قانون‌گذاران در طراحی دوره‌های آموزشی موردنیاز که بتواند از طریق تقویت مهارت مالی دانشجویان، موجبات بهبود کیفیت زندگی‌شان گردد، کمک نماید. بانک‌ها نیز می‌توانند برای استفاده هرچه بهتر از ظرفیت پس‌انداز دانشجویان برای دستیابی به سود بیشتر و کسب مزیت رقابتی از نتایج پژوهش حاضر استفاده نمایند. همچنین نتایج پژوهش حاضر می‌تواند به والدین در درک عوامل مؤثر بر الگوی پس‌انداز فرزندانشان و نظارت مؤثر بر مدیریت پول آنان مؤثر واقع شود. درنهایت به دلیل تعداد کم پژوهش‌های انجام‌شده در خصوص رفتار پس‌انداز دانشجویان، پژوهش حاضر می‌تواند باعث تقویت ادبیات پژوهش گردد.

۱. پیشینه پژوهش

با بررسی ادبیات موجود، چهار عامل سواد مالی، جامعه‌پذیری از طریق والدین، تأثیر همسالان (دوستان) و خودکنترلی که دارای بیشترین تأثیر بر الگوی پس‌انداز دانشجویان هستند، انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفته است. مبانی نظری متغیر وابسته به همراه متغیرهای مستقل در بخش زیر ارائه می‌گردد.

۱-۱. رفتار پس‌انداز^۱

امنیت اقتصادی و مالی یکی از دغدغه‌های جدی تمامی انسان‌ها بوده، به طوری که هر انسانی برای رسیدن به آن از هیچ کوششی دریغ نمی‌کند. پس‌انداز از جمله الزامات

تحقق امنیت اقتصادی و مالی است. پس‌انداز به معنای مدیریت صحیح مخارج زندگی باهدف تحقق اهدافی (چه بلندمدت و چه کوتاه‌مدت) در یک دوره زمانی معین بوده، به‌طوری‌که در اسلام نیز بر آن تأکید ویژه‌ای گردیده است (باقری رمدانی، ۱۳۹۰، ص. ۲۱۷). پس‌انداز از طریق فراهم‌سازی بسترهای موردنیاز برقراری آرامش خاطر می‌تواند اضطراب و فشارهای روانی افراد را کاهش دهد.

پس‌انداز آن بخش از درآمد است که صرف مصرف فعلی نمی‌شود. از آنجایی‌که پیش‌بینی وقایع آتی به‌راحتی میسر نیست، لذا کنارگذاری مبالغی در این خصوص اجتناب‌ناپذیر است. در صورت نبود پس‌انداز کافی، حوادث آتی می‌تواند مشکلات مالی عدیده‌ای را برای افراد به بار آورد (Md Kassim, 2020, pp. 845-7). بنابراین رفتار پس‌انداز می‌تواند دربرگیرنده اقداماتی همچون انتظارات از نیازهای آتی، تصمیم به پس‌انداز و اقدام به پس‌انداز گردد. به‌احتمال زیاد از دید مردم پس‌انداز به معنای سرمایه‌گذاری، سپرده‌گذاری در بانک، سفته‌بازی^۲ و خرید اوراق بهادار است (Changwony, Campbell & Tabner, 2021, pp. 3-5).

به اعتقاد دانگل و مهارجان^۳ (۲۰۱۸) پس‌انداز و مصرف هرکسی به انتظارات و نگرش‌های مالی وی بستگی دارد. بدین معنی که لازمه پس‌انداز، وجود اراده قوی در افراد است. تمایل افراد می‌تواند متأثر از شرایط اقتصادی، باورها و اعتقادات باشد. درنهایت به دلایل متعددی افراد نیازمند پس‌انداز بوده، اما درعین‌حال عوامل مختلفی بر اتخاذ این‌گونه تصمیمات مؤثر هستند. در بخش زیر به چهار مورد از مهم‌ترین آنها اشاره می‌شود.

۲-۱. سواد مالی^۴

سواد مالی به معنای توانایی ارزیابی و مدیریت مؤثر امور مالی شخصی باهدف اتخاذ تصمیمات عاقلانه جهت دستیابی به اهداف زندگی و وضعیت مالی خوب است. در بینش اسلامی هر علمی که بتواند منشأ خیروبرکت برای انسان باشد، مفید تلقی شده و لذا سواد مالی نیز از این قاعده مستثنی نیست (گنجوئی و نایب‌زاده، ۱۳۹۳، ص. ۴۹). افرادی که از سواد مالی مناسبی برخوردارند، می‌توانند به‌طور هم‌زمان درآمدشان را به

اهداف مختلفی همچون پرداخت هزینه‌های جاری، بازپرداخت بدهی‌ها و پس‌انداز اختصاص دهند (Hermansson & Jonsson, p. 2).

براساس یافته‌های پژوهش (Hilgert, Hogarth & Beverly, 2003, pp. 317-21) بین سواد مالی و رفتار پس‌انداز خانوارهای آمریکایی رابطه معناداری وجود دارد. بدین معنی که هرچه سواد مالی خانوارها بیشتر باشد به همان میزان رفتار پس‌انداز آنان نیز بهبود خواهد یافت. یافته‌های پژوهش (Sabri & Macdonald, 2010, pp. 107-8) نشان می‌دهد هرچه سواد مالی اقشار تحصیل کرده بیشتر باشد، به همان میزان می‌توان شاهد رفتار پس‌انداز مؤثرتری از سوی آنان بود. براساس یافته‌های پژوهش (Delafrooz & Paim, 2011, pp. 225-7) افراد دارای معنی افرادی که دارای سطح سواد مالی پایینی هستند، عموماً علاقه چندانی به پس‌انداز نداشته و لذا حتماً در آینده دچار مشکلات مالی می‌شوند. طبق نتایج پژوهش (Murendo & Mutsonziwa, 2017, pp. 5-9) سواد مالی زنان زیمباوه-ای نسبت به مردان کمتر بوده و همچنین سواد مالی ساکنان مناطق شهری بیشتر از مناطق روستایی بوده است. طبق نتایج این پژوهش سواد بر رفتار پس‌انداز ساکنان منطق شهری و روستایی دارای تأثیر مثبت است. به علاوه سواد مالی بر تصمیمات رسمی و غیررسمی مرتبط با پس‌انداز اثر مثبت دارد. در نهایت طبق نتایج این پژوهش مداخلات سیاسی برای تقویت سواد مالی باهدف اتخاذ تصمیمات صحیح پس‌انداز ضرورت دارد.

۳-۱. **جامعه‌پذیری از طریق والدین**^۵ موم انسانی و مطالعات فرهنگی
جامعه‌پذیری فرایندی است که به موجب آن افراد هنجارهای گروه‌هایی که به آن تعلق دارد را درونی می‌کند. نقش خانواده در اجتماعی شدن فرزندان غیرقابل انکار است (دسترنج، ۱۳۹۲، ص. ۸۱). همچنین طبق آموزه‌های دینی، والدین موظف هستند اصول اولیه و اساسی زندگی را به فرزندان خود آموزش دهند (میرابراهیمی و احمدی، حبیب‌زاده و حبیب‌زاده، ۱۳۹۳، ص. ۱۲۳۴).

فورنهام^۶ (۱۹۹۹) در پژوهش خود دریافت که اکثریت جامعه آماری مورد مطالعه (کودکان و نوجوانان انگلیس) رفتار پس‌اندازشان متأثر از الزامات و درخواست‌های والدین است.

وبلی و نی‌هاس^۷ (۲۰۰۶) در پژوهش خود نشان دادند رفتار و جهت‌گیریهای اقتصادی والدین بر رفتار اقتصادی فرزندان در بزرگسالی تأثیرگذار است.

اوتو^۸ (۲۰۱۳) در پژوهش خود نشان داد والدین نقش بسزایی در توسعه توانایی پس‌انداز فرزندان و سپس کسب شایستگی‌شان در جوانی دارند.

بوچیول و ورونسی^۹ (۲۰۱۴) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که آموزش شیوه‌های مناسب پس‌انداز به فرزندان از سوی والدین نقش بسزایی در مدیریت هزینه آنان در بزرگسالی دارد. همچنین بحث و تبادل نظر در خصوص مسائل مالی در محیط خانواده می‌تواند فرزندان را برای مواجهه با مشکلات مالی آتی آماده‌تر کند.

ژو^{۱۰} (۲۰۱۹) در پژوهش خود نشان داد بین رفتار مالی والدین و نگرش مالی فرزندان رابطه معناداری وجود دارد.

آگنو^{۱۱} (۲۰۱۸) در پژوهش خود نشان داد آموزش‌های مالی ارائه‌شده از سوی خانواده و مدرسه بر این رابطه تأثیرگذار است.

۴-۱. تأثیر همسالان (دوستان)^{۱۲}

دوره جوانی دوره‌ای است که افراد به دلیل استقلال بیشتر از خانواده اوقات زیادی را با دوستان (همسالان) خود سپری می‌نمایند. بدین معنی که در این دوره همسالان نقش اساسی در زندگی افراد داشته، به طوری که بیشتر فعالیت‌های آنان متأثر از همسالان‌شان است (Prinstein & Dodge, 2008, pp. 73-5). حضور فرزندان در جلسات قرآنی، مساجد و سخنرانی‌های مذهبی می‌تواند مکمل تربیت خانوادگی باشد. بدین معنی که باعث ترویج ارزش‌های اسلامی در بین فرزندان گردد.

بر اساس نتایج پژوهش دافلو و سائز^{۱۳} (۲۰۰۳) همسالان نقش مهمی در اتخاذ تصمیمات مرتبط با مستمری دوران بازنشستگی دارند. طبق یافته‌های این پژوهش

افرادی که دارای اولویت‌ها و سلايق مشابهی هستند، به راحتی می‌توانند در زمینه‌های مختلف همچون پس‌انداز با یکدیگر تبادل اطلاعات و تعاملات سازنده داشته باشند. ارسکین، کِر، لیانگ و اسپرو^{۱۴} (۲۰۰۶) در پژوهش خود دریافته‌اند که آن دسته از گروه‌های جوانان که عمدتاً با بزرگسالان و تحصیل‌کردگان مروده داشته‌اند، صبورتر و تمایل بیشتری به پس‌انداز دارند. اما در مقابل آن دسته از گروه‌های جوانان که عمدتاً با همسالان خود مروده داشته‌اند، عجول‌تر و همچنین تمایل کمتری به پس‌انداز دارند. بشیرز^{۱۵} و دیگران (۲۰۱۰) در پژوهش خود رفتار پس‌انداز کارکنان شرکت‌های تولیدی آمریکایی را در خصوص نحوه برنامه‌ریزی آنان برای دوران بازنشستگی‌شان را مورد مطالعه و بررسی قرار دادند. در این پژوهش جامعه آماری به دو بخش زیر تقسیم شده است. کارکنانی که در طرح‌های پس‌انداز بازنشستگی شرکت‌های خود مشارکت داشته و کارکنانی که در این‌گونه طرح‌ها مشارکت نداشته‌اند. نتایج این پژوهش نشان داد بین تأثیر همسالان و رفتار پس‌انداز بازنشستگی رابطه ضعیفی وجود دارد. بدین معنی که نقش همکاران در تشویق سایرین به مشارکت در طرح پس‌انداز بازنشستگی همسالان قابل توجه نبود.

نتایج پژوهش لوساردی، میچل، کِرتو^{۱۶} (۲۰۱۰) نشان داد تأثیرات همسالان دوره دبیرستان بر تقویت سواد مالی افراد و همچنین درک هرچه بهتر موضوعات اقتصادی همچون تورم و ریسک از سوی آنان غیرقابل‌انکار است. براساس یافته‌های پژوهش گارنز، میولانگ، فنگ و استرایدم^{۱۷} (۲۰۱۸) از آنجایی که اکثر افراد کمتر به دنبال دریافت مشاوره مالی از متخصصان امر هستند، اما تصمیمات سرمایه‌گذاری آنها به میزان زیادی می‌تواند متأثر از رفتار هم‌تایان مخصوصاً از هم‌جنس خود باشد. یافته‌های پژوهش الکام، صالح و مختار (۲۰۱۸) نشان داد که والدین و همسالان از طریق تأثیرگذاری بر سواد مالی فرزندان می‌توانند رفتار پس‌انداز آنان را تحت تأثیر قرار دهند.

۵-۱. خودکنترلی^{۱۸}

خودکنترلی نوعی مراقبت درونی است که براساس آن ضمن انجام وظایف محوله، رفتارهای ناهنجار و غیرقانونی بدون هرگونه نظارت یا کنترل خارجی ترک می‌شود.

از جمله ویژگی‌های خودکنترلی داشتن اراده قوی، خود انضباطی و توانایی به تأخیر انداختن لذات و خوشی‌ها است (De Boer & Hooft, 2015, pp. 407-8). در آیات و روایات اسلامی تأکید ویژه‌ای بر خودشناسی و خودکنترلی شده است، به طوری که حضرت علی (ع) می‌فرماید هرکس خود را گرامی دارد پس هوا و هوس را خوار می‌شمارد (خاکپور، حسومی و نیکونژاد، ۱۳۹۳، ص. ۱۵۸).

نتایج پژوهش سونگ، کای و جو^{۱۹} (۲۰۱۱) نشان داد تقویت دو نیروی متضاد تمایل و اراده تأثیر قابل توجهی بر توانایی افراد در کنترل خود برای پس‌انداز دارد. براساس نتایج این پژوهش افرادی که قادر هستند از طریق بودجه‌بندی صحیح و ارزیابی هزینه‌های فرصت کنترل بیشتری بر رفتارشان داشته باشند، از توانایی بیشتری برای پس‌انداز برخوردارند. جامعه آماری این پژوهش افراد بالای ۲۱ سال اندونزیایی بودند.

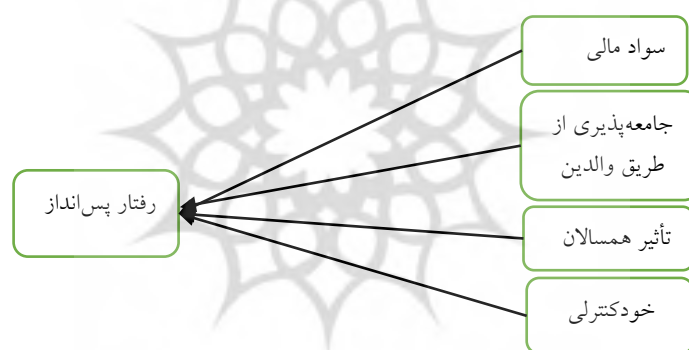
طبق نتایج پژوهش اسنوالد^{۲۰} (۲۰۱۱) بین خودکنترلی و رفتار پس‌انداز افراد رابطه معناداری وجود دارد. بدین معنی که خودکنترلی نقشی مهم و مستمری در تبیین رفتار پس‌انداز افراد دارد. جامعه آماری این پژوهش کارکنان دستگاه‌های دولتی آمریکا بودند. اوتو (۲۰۱۳) در پژوهش خود نشان داد به لحاظ روانشناسی پس‌انداز در بزرگسالی به مقدار زیادی متأثر از خودکنترلی و توانایی به تأخیر انداختن لذات در دوران جوانی است. جامعه آماری این پژوهش دانشجویان دو دانشگاه انگلستان بودند. نتایج پژوهش استروم‌بک^{۲۱} و دیگران (۲۰۱۷) نشان داد افرادی که از خودکنترلی بالایی برخوردار هستند، می‌توانند به مقدار بیشتری از درآمدهایشان را پس‌انداز کنند. همچنین طبق نتایج این پژوهش اضطراب این‌گونه افراد در خصوص مسائل مالی کمتر بوده و لذا از احساس آرامش و امنیت مالی بیشتری برخوردارند.

۲. مدل مفهومی پژوهش

در این پژوهش از تئوری رفتار برنامه‌ریزی‌شده^{۲۲} که یکی از تئوری‌های مرتبط با مطالعه رفتار بوده، استفاده شده است. در این تئوری وقوع یک رفتار مشخص با این فرض که فرد قصد انجام آن را دارد، مورد مطالعه و بررسی قرار می‌گیرد. طبق این تئوری سه

عامل نگرش نسبت به رفتار، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری ادراک شده می‌توانند بر قصد انجام یک رفتار تأثیرگذار باشند. نگرش نسبت به رفتار بیانگر ارزشیابی مثبت یا منفی در مورد انجام یک رفتار است. «هنجارهای ذهنی»، به فشار اجتماعی ادراک شده توسط فرد برای انجام یا عدم انجام رفتار موردنظر اشاره دارد. کنترل رفتاری ادراک شده؛ عبارت است از درجه‌ای از احساس فرد در مورد اینکه انجام یا عدم انجام یک رفتار تا چه حد تحت کنترل ارادی وی است (Pavlou & Fygenon, 2006, p. 119).

براساس مبانی تئوریک پژوهش حاضر متغیر «سواد مالی» ناشی از نگرش نسبت به رفتار و کنترل رفتاری ادراک شده؛ متغیر «خودکنترلی» منبعث از کنترل رفتاری ادراک شده و درنهایت دو متغیر «جامعه‌پذیری از طریق والدین» و «تأثیر همسالان» نشأت گرفته از هنجارهای ذهنی هستند.

شکل (۱): مدل مفهومی پژوهش

منبع: یافته‌های تحقیق

در پژوهش حاضر، برای سنجش مؤلفه سواد مالی ۷ سؤال، مؤلفه جامعه‌پذیری از طریق والدین ۸ سؤال، مؤلفه تأثیر دوستان ۵ سؤال، مؤلفه خودکنترلی ۱۰ سؤال، مؤلفه رفتار پس‌انداز ۸ سؤال استفاده شده است. سؤالات (گویه‌ها) براساس مقیاس (طیف) لیکرت ۵ گزینه‌ای طراحی شده است.

۳. روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر به لحاظ هدف از نوع کاربردی و به لحاظ طرح تحقیق از نوع پیمایشی با تأکید بر همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش دانشجویان شاغل به تحصیل در استان کردستان بود که براساس آمارهای دانشجویی سال ۱۳۹۷ برابر با ۲۴۶۱۷ نفر (سایت یونیرف، مرجع دانشگاه‌های ایران) و حجم جامعه نمونه نیز با استفاده از جدول مورگان و فرمول کوکران برابر با ۳۸۴ نفر تعیین گردید. جهت به‌کارگیری ابزار مناسب تحقیق پس از مرور ادبیات پژوهش و مشورت با برخی از صاحب‌نظران، مهم‌ترین عوامل مؤثر بر الگوی پس‌انداز دانشجویان شناسایی و سپس پرسشنامه‌ای با دو قسمت جمعیت‌شناختی و سؤالات اصلی با ۳۸ سؤال در اختیار جامعه نمونه تحقیق قرار گرفت. روایی صوری و محتوای پرسشنامه با استفاده از نظر چند کارشناس خبره مورد تأیید قرار گرفت. روایی سازه پرسشنامه با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی تعیین گردید. پایایی کل پرسشنامه و متغیرهای پژوهش با استفاده از نرم‌افزار SPSS به شرح جدول (۱) محاسبه گردید.

برای تحلیل داده‌ها از رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری در قالب نرم‌افزارهای SPSS (نسخه ۲۶) و AMOS (نسخه ۲۴) استفاده شده است. مدل‌سازی معادلات ساختاری از جمله اصلی‌ترین روش‌های تجزیه و تحلیل چند متغیره بوده که جهت بررسی روابط پیچیده متغیرهای آشکار و مکنون به‌کاررفته و از دو بخش مدل اندازه‌گیری و مدل ساختاری تشکیل شده است. در پژوهش حاضر ابتدا با استفاده از نرم‌افزار تحلیل عاملی اکتشافی با کاربرد روش استخراج مؤلفه‌های اصلی و چرخش واریماکس و باهدف کشف ساختاری عوامل مؤثر بر الگوی پس‌انداز به‌کاربرده شده و سپس به‌منظور ارزیابی برازش مدل نهایی از رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری شده است.

جدول (۱): پایایی کل پرسشنامه و مؤلفه‌های پژوهش

ضریب آلفای پرسشنامه	مؤلفه‌ها	تعداد سؤال‌ها	ضریب آلفای کرونباخ کل
۰/۸۹۷	سواد مالی	۷	۰/۹۰۵

ضریب آلفای پرسشنامه	مؤلفه‌ها	تعداد سؤال‌ها	ضریب آلفای کرونباخ
	جامعه‌پذیری	۸	۰/۸۷۷
	تأثیر دوستان	۵	۰/۸۳۵
	خودکنترلی	۱۰	۰/۹۰۹
	الگوی پس‌انداز	۸	۰/۹۲۷

منبع: یافته‌های تحقیق

۴. یافته‌های پژوهش

طبق نتایج پژوهش حاضر، ۴۶/۸ درصد از پاسخ‌دهندگان پسر و ۵۳/۲ درصد دختر بودند. مقطع تحصیلی ۷۲/۵ درصد کارشناسی و ۲۷/۵ کارشناسی ارشد و همچنین رشته تحصیلی ۴۳/۶ درصد حسابداری، ۳۴/۲ درصد مدیریت و ۲۲/۲ درصد نیز اقتصاد بود. ابتدا به منظور بررسی مناسب بودن داده‌ها جهت انجام تحلیل عاملی اکتشافی از آزمون کفایت نمونه‌گیری کیرز-می-یر-الکین (KMO) و آزمون کروی بودن بارتلت استفاده شد (جدول ۲). مقدار آماره KMO عدد ۰/۹۱۵ است که این امر بیانگر کفایت نمونه‌گیری و همچنین معنادار بودن آزمون کروی بارتلت نیز بیانگر برقراری شرایط تحلیل عاملی است.

جدول (۲): آزمون کیرز-می-یر-الکین و آزمون بارتلت

اندازه	اندازه کفایت نمونه‌گیری کیرز-می-یر-الکین	
۰/۹۱۵		
آزمون کروی بارتلت	۸۲۳۰/۲۰۷	خی‌دو تقریبی
	۷۳۰	درجه آزادی
	۰/۰۰۰	سطح معناداری

منبع: یافته‌های تحقیق

تحلیل عاملی با روش مؤلفه‌های اصلی منجر به استخراج ۵ عامل با مقادیر ویژه بالاتر از یک شد. این ۵ عامل ۶۳/۲۷۵ درصد کل واریانس‌های متغیرهای پژوهش را تبیین می‌کنند (جدول ۳). پس از مشخص شدن تعداد عوامل، نوبت به قرارگیری گویه‌های تحقیق در هریک از عوامل بود. به‌منظور تشخیص بهتر از روش چرخش واریماکس استفاده شده است (جداول ۴ الی ۸).

جدول (۳): مقادیر ویژه عامل‌ها و درصد پوشش واریانس

عامل	استخراج اولیه		استخراج بعد از چرخش واریماکس		مقدار ویژه	درصد
	مقدار ویژه	درصد	مقدار ویژه	درصد		
۱	۹/۸۳۸	۲۵/۸۹۰	۵/۸۷۳	۱۵/۴۵۶	۱۵/۴۵۶	۱۵/۴۵۶
۲	۶/۰۶۲	۱۵/۹۵۳	۵/۳۳۳	۱۴/۰۳۳	۱۴/۰۳۳	۲۹/۴۸۹
۳	۳/۵۷۷	۹/۴۱۴	۴/۹۰۴	۱۲/۰۹۵	۱۲/۰۹۵	۴۲/۳۹۴
۴	۲/۷۲۰	۷/۱۵۹	۴/۵۹۹	۱۲/۱۰۳	۱۲/۱۰۳	۵۴/۴۹۷
۵	۱/۸۴۷	۴/۸۶۰	۳/۳۳۶	۸/۷۷۸	۸/۷۷۸	۶۳/۲۷۵

منبع: یافته‌های تحقیق

مقدار ویژه بیانگر سهم هر عامل از واریانس کل متغیرها است. شرط لازم برای تعیین تعداد عامل‌ها این است که مقدار ویژه مربوطه بالاتر از عدد یک باشد؛ چراکه عامل‌هایی که مقدار ویژه آنها کمتر از عدد یک باشد سهم اندکی در تبیین واریانس متغیرها داشته و به لحاظ آماری نیز معنادار نبوده و لذا می‌بایست از تحلیل‌ها کنار گذاشته شوند. چرخش عامل‌ها باعث بهبود معناداری، پایایی و تکثیرپذیری آنها می‌گردد. بنابراین عامل‌های چرخش یافته باعث دقیق‌تر شدن همبستگی‌های اولیه از راه‌حل چرخش نیافته می‌گردد. برای مثال در پژوهش حاضر مقدار ویژه عامل اول (بعد از چرخش) برابر با ۵/۸۳۷ بوده که قادر به تبیین ۱۵/۴۵۶ درصد از واریانس کل است. همچنین ۵ عامل استخراج‌شده قادر به تبیین ۶۳/۲۷۵ درصد از واریانس کل هستند. گویه‌ها و ضرایب مرتبط با عوامل استخراج‌شده در جداول ۴ الی ۸ منعکس است.

جدول (۴): نتایج تحلیل عاملی اکتشافی عامل اول (خودکنترلی)

شماره	گویه	ضریب
۲۹	پس انداز مبلغ مشخصی پول در همراه	۰/۸۱۹
۳۰	ترجیح مصرف در آینده نسبت به مصرف در زمان حال	۰/۸۰۴
۲۷	رفتار منطقی در مواجهه با اجناس جدید	۰/۷۹۳
۲۸	داشتن برنامه مشخص برای خرج پول	۰/۷۸۰
۲۴	رفتار منطقی در مواجهه با خرید اجناس موردعلاقه	۰/۷۶۱
۲۱	اعتقاد عملی به کارآمدی پس انداز	۰/۷۵۸
۲۵	عاقلانه خرج کردن	۰/۷۵۳
۲۲	پرهیز از خرید چیزهای غیرضروری	۰/۷۲۶
۲۶	بررسی جوانب مختلف قبل از خرید	۰/۶۵۹
۲۳	ایجاد محدودیت‌های لازم جهت خرید	۰/۶۴۸

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول (۵): نتایج تحلیل عاملی اکتشافی عامل دوم (رفتار پس انداز)

شماره	گویه	ضریب
۳۵	کنار گذاشتن مبلغی پول برای مواقع اضطراری	۰/۸۱۹
۳۴	عملیاتی کردن پس انداز از طریق بودجه‌ریزی ماهانه	۰/۸۱۴
۳۳	عملیاتی سازی پس انداز از طریق بررسی ضرورت خرید هر چیزی قبل از خرید	۰/۷۹۳
۳۸	داشتن افق زمانی مشخص برای پس انداز یک مبلغ معین	۰/۷۸۵
۳۲	جستجو برای یافتن راه‌های مناسب پس انداز	۰/۷۵۷
۳۷	تلقی پس انداز به عنوان پیش نیاز تحقق اهداف آتی	۰/۷۵۰
۳۱	پس انداز یک مبلغ مشخص در همراه	۰/۶۵۶
۳۶	کاهش هزینه‌ها باهدف پس انداز بیشتر	۰/۶۵۲

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول (۶): نتایج تحلیل عاملی اکتشافی عامل سوم (جامعه پذیری)

شماره	گویه	ضریب
-------	------	------

شماره	گویه	ضریب
۱۴	امکان پس انداز بیشتر به واسطه عدم خرید چیزهای وسوسه انگیز و غیر ضروری	۰/۸۲۴
۱۵	عادت به پس انداز، به واسطه آموزش های والدین در دوران کودکی	۰/۸۱۸
۸	الگو بودن والدین در زمینه مدیریت پول	۰/۷۶۱
۹	مشورت با والدین در خصوص نحوه خرج پول	۰/۷۴۹
۱۲	افتخار والدین به پس انداز فرزندان	۰/۷۳۳
۱۰	ضرورت نظارت والدین بر نحوه خرج پول های فرزندان	۰/۷۲۳
۱۱	ضرورت پس انداز والدین به جای فرزندان در برخی مواقع	۰/۷۱۳
۱۳	تشکر و قدرانی از والدین بابت راهنمایی هایشان در خصوص مدیریت پول	۰/۷۰۶

منبع: یافته های تحقیق

جدول (۷): نتایج تحلیل عاملی اکتشافی عامل چهارم (سواد مالی)

شماره	گویه	ضریب
۶	آشنایی کافی با ابزارهای مالی مختلف	۰/۸۲۰
۷	توانایی بودجه ریزی هفتگی و یا ماهانه	۰/۷۸۵
۴	ثبت منظم درآمدها و هزینه ها	۰/۷۴۳
۱	داشتن برنامه در خصوص سرمایه گذاری پول	۰/۷۳۳
۵	توانایی مدیریت پول	۰/۷۲۳
۲	داشتن برنامه در خصوص نحوه خرج پول	۰/۷۱۵
۳	برنامه ریزی برای در اختیار داشتن پول مورد نیاز در دوران بازنشستگی	۰/۷۰۳

منبع: یافته های تحقیق

جدول (۸): نتایج تحلیل عاملی اکتشافی عامل پنجم (تأثیر دوستان)

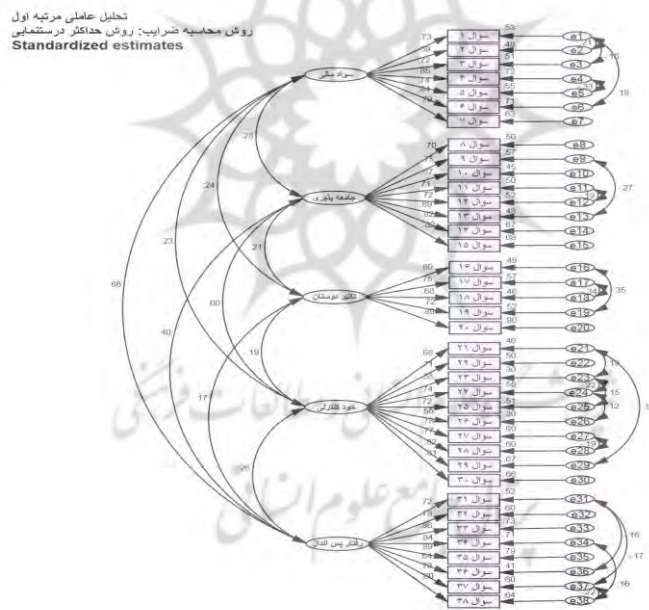
شماره	گویه	ضریب
۲۰	مشورت با دوستان در خصوص نحوه خرج پول	۰/۸۶۷
۱۹	سپری نمودن اوقات فراغت با دوستان	۰/۸۲۵
۱۶	عادت به پس انداز داشتن برخی از دوستان	۰/۷۷۸
۱۷	بحث و تبادل نظر با دوستان در خصوص مدیریت پول	۰/۷۳۴

شماره	گویه	ضریب
۱۸	مقایسه میزان پس انداز خود با میزان پس انداز دوستان	۰/۷۲۲

منبع: یافته‌های تحقیق

۴-۱. تحلیل عاملی تأییدی

این بخش درصدد تعیین این مسأله است که آیا تعداد عامل‌ها و بارهای مربوطه استخراج شده در مرحله تحلیل عاملی اکتشافی با مدل نظری انطباق دارد یا خیر؟ به عبارت دیگر، تحلیل عاملی به آزمون میزان انطباق و هم‌نوایی بین سازه نظری و سازه تجربی تحقیق می‌پردازد. براساس شکل (۲) عامل‌های شناسایی شده در مرحله تحلیل عاملی اکتشافی به همراه گویه‌های مربوطه مورد تأیید قرار گرفت.

شکل (۲): مدل اندازه‌گیری برازش یافته
(تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول) براساس ضرایب استاندارد
منبع: یافته‌های تحقیق

در شکل (۲) دواير بزرگ (سه گانه) بيانگر متغیرهای مکنون و يا عامل‌ها بوده و همچنین مستطیل‌ها نیز بيانگر گویه‌های پژوهش هستند. پیکان‌های دو سویه همبستگی میان عامل‌ها را نشان می‌دهد. پیکان‌های یک سویه رسم شده از سمت دواير بزرگ (۵ گانه) به سمت مستطیل‌ها بيانگر بار عاملی هرکدام از گویه‌ها بوده و اعداد مندرج بر روی آنها نیز نشان‌دهنده ضریب همبستگی گویه‌ها با هر یک از عوامل مربوطه است. اعداد مندرج بر روی مستطیل‌ها نیز بيانگر ضریب تعیین بوده و نشان می‌دهد که چه میزان از واریانس هرکدام از گویه‌ها توسط عامل مربوطه قابل تبیین است. پیکان‌های یک‌سویه از سمت دواير کوچک (۳۸ گانه) به سمت مستطیل‌ها بيانگر واریانس باقیمانده (خطا) بوده که توسط عامل مربوطه تبیین نشده است. مقادیر خطا حاصل تفریق واریانس‌های تبیین شده از عدد ۱ است. برای مثال مقدار خطای سؤال ۳۸ برابر با ۰/۶۵ است. درنهایت، از آنجایی که بارهای عاملی همه متغیرها بیشتر از ۰/۶ هستند؛ لذا متغیرهای مشاهده‌شده به‌نحو مناسبی قادر به تبیین متغیرهای مکنون هستند.

در پژوهش حاضر برای سنجش پایایی ابزار اندازه‌گیری از دو شاخص پایایی مرکب^{۲۳} و میانگین واریانس استخراج‌شده^{۲۴} و همچنین برای سنجش روایی ابزار اندازه‌گیری از دو شاخص روایی همگرا^{۲۵} و روایی واگرا^{۲۶} استفاده‌شده است (جدول ۹).

جدول (۹): نتایج مرتبط با پایایی و روایی مدل

رفتار	پس‌انداز	خودکنترلی	تأثیر دوستان	جامعه‌پذیری	سواد مالی	ASV	MSV	AVE	CR	
					۰/۷۶۸	۰/۱۵۵	۰/۴۳۶	۰/۵۸۹	۰/۹۰۹	سواد مالی
				۰/۷۳۹	۰/۲۸۰	۰/۰۷۱	۰/۱۶۲	۰/۵۴۶	۰/۹۰۵	جامعه‌پذیری

رشد	تأثیر دوستان	جامعه پذیری	سواد مالی	ASV	MSV	AVE	CR	تأثیر دوستان
	۰/۷۵۳	۰/۲۱۳	۰/۲۴۵	۰/۰۴۲	۰/۰۶۰	۰/۵۶۶	۰/۸۶۶	
	۰/۷۱۸	-۰/۱۸۷	-۰/۰۰۳	۰/۲۲۹	۰/۰۳۹	۰/۵۱۵	۰/۹۱۳	خودکنترلی
۰/۷۹۱	۰/۲۶۳	۰/۱۶۶	۰/۴۰۲	۰/۶۵۵	۰/۱۷۲	۰/۶۲۶	۰/۹۳۰	رشد

منبع: یافته‌های تحقیق

تذکر (۱): محاسبات با استفاده از ماکرو طراحی شده توسط گسکین و در قالب نرم افزار اکسل انجام شده است.

جدول (۱۰): حداقل‌های مورد نیاز مرتبط با پایایی و روایی مدل

مقادیر آستانه	عنوان
$CR > 0.7$	شرط پایایی مدل
$AVE > 0.5 ; CR > AVE$	شرط روایی همگرای مدل
$MSV < AVE ; ASV < AVE$	شرط روایی واگرایی مدل

منبع: یافته‌های تحقیق

با توجه به اینکه مقادیر محاسبه شده در جدول (۹) بیشتر از مقادیر آستانه هستند، لذا مدل پژوهش از پایایی و روایی مناسبی برخوردار است. برای مثال تمامی مقادیر پایایی مرکب بیشتر از ۰/۷ و یا تمامی مقادیر میانگین واریانس استخراج شده بیشتر از

۰/۵ هستند. همچنین حداکثر واریانس مشترک^{۲۷} و میانگین واریانس مشترک^{۲۸} کوچکتر از میانگین واریانس استخراج شده هستند.

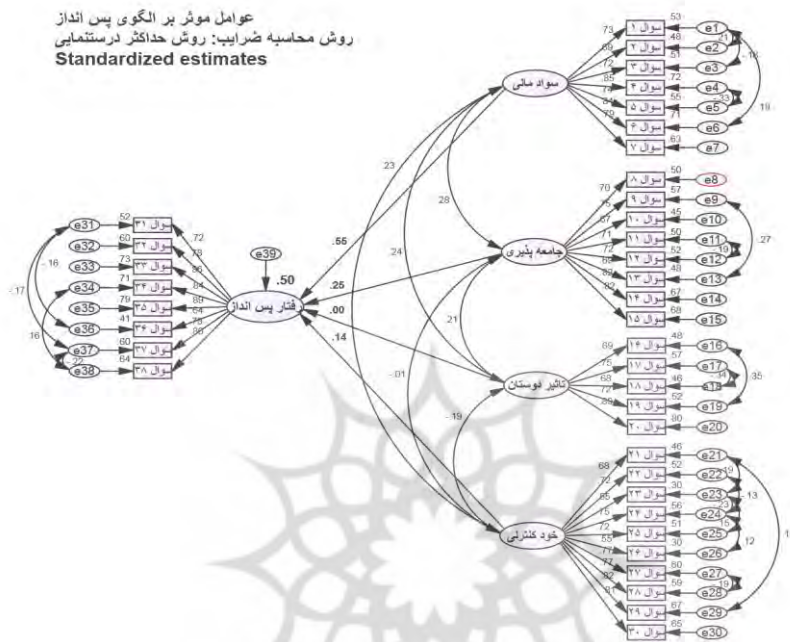
یافته‌های پژوهش در خصوص آزمون برازش مدل و شاخص‌های مختلف برازندگی در جدول (۱۱) منعکس شده است. لازم به ذکر است اگر حداقل ۳ الی ۴ شاخص از شاخص‌های مرتبط با برازش در حد مناسب باشند، مدل مورد نظر از برازش مناسبی برخوردار است (Hair et al, 2010).

جدول ۱۱: نتایج میزان انطباق مدل اندازه‌گیری با شاخص‌های اندازه‌گیری

شاخص	X ² /df	IFI	RMR	CFI	GFI	NFI	RMSEA
ملاک	≤ ۳	۰/۹۰ ≤	≤ ۰/۰۸	۰/۹۰ ≤	۰/۹۰ ≤	۰/۹۰ ≤	≤ ۰/۰۸
میزان	۱/۴۸۴	۰/۹۶۱	۰/۰۳۲	۰/۹۶۰	۰/۸۸۰	۰/۸۹۰	۰/۰۳۸
تفسیر (برازش)	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	قابل قبول	قابل قبول	مطلوب

منبع: یافته‌های تحقیق

الگوی پس‌انداز پس از انجام تحلیل عاملی تأییدی و همچنین بررسی روایی و پایایی ابزار با استفاده از مدلسازی معادلات ساختاری و با روش حداکثر درست‌نمایی آزمون شد. گویه‌های هر متغیر پنهان به‌عنوان متغیرهای آشکار وارد مدل شدند. مدل مفهومی پژوهش شامل ۵ متغیر پنهان است. الگوی پس‌انداز به‌عنوان متغیر درون‌زاد (وابسته) و سایر متغیرها به‌عنوان متغیر برون‌زاد (مستقل) در نظر گرفته شده و مدل پژوهش مورد آزمون قرار گرفت. شکل (۳) ضرایب تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته را براساس خروجی نرم‌افزار ایموس نشان می‌دهد. طبق شکل (۳) و جدول (۱۱) به استثنای متغیر تأثیر دوستان بقیه متغیرها (سواد مالی، جامعه‌پذیری و خودکنترلی) بر الگوی پس‌انداز تأثیرگذار هستند.

شکل (۳): تحلیل معادلات ساختاری براساس روش حداکثر درست‌نمایی

منبع: یافته‌های تحقیق

براساس نتایج مندرج در جدول (۱۲) مشخص می‌گردد مقادیر نسبت بحرانی (C.R.) محاسبه شده برای سه متغیر مکنون مورد بررسی بیشتر از $2/58$ بوده و در نتیجه این متغیرهای مکنون در تبیین / شکل‌گیری سازه اصلی پژوهش «الگوی پس انداز» دارای اثر مثبت و معناداری هستند. از سوی دیگر، براساس اندازه / شدت مقادیر ضرایب استاندارد که همان مقادیر بتا (یا ضریب رگرسیون استاندارد شده^{۲۹}) در تحلیل رگرسیون است، می‌توان بیان داشت که متغیرهای مکنون به ترتیب تأثیرگذاری در تبیین / شکل‌گیری سازه اصلی پژوهش عبارت‌اند از: سواد مالی، جامعه‌پذیری و

خودکنترلی. ضمناً خاطر نشان می‌سازد متغیر تأثیر دوستان نقشی در تبیین / شکل‌گیری الگوی پس انداز ندارد.

طبق شکل (۳) مقدار ضریب تعیین (R^2) برابر ۰/۵۰ است. ضریب تعیین سنجه دقت پیش‌بینی مدل بوده و بیانگر اثرات چندگانه متغیرهای مکنون برون‌زا بر متغیر مکنون درون‌زا است. به اعتقاد چین (۱۹۹۸) مقادیر ضریب تعیین ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ به ترتیب بیانگر دقت کم، متوسط و زیاد مدل برآورد شده هستند.

جدول (۱۲): خلاصه نتایج به دست آمده از تحلیل عاملی تأییدی

ردیف	رابطه	ضرایب غیر استاندارد	خطای استاندارد	ضرایب استاندارد	نسبت بحرانی (C.R.)	سطح معناداری (P-Value)
۱	الگوی پس انداز سواد مالی	۰/۵۸۴	۰/۰۶۵	۰/۵۵۴	۹/۰۳۹	۰/۰۰۰
۲	الگوی پس انداز جامعه‌پذیری	۰/۱۴۷	۰/۰۲۹	۰/۲۴۷	۵/۰۲۵	۰/۰۰۰
۳	الگوی پس انداز تأثیر دوستان	۰/۰۰۴	۰/۰۵۶	۰/۰۰۳	۰/۰۷۲	۰/۹۴۲
۴	الگوی پس انداز خودکنترلی	۰/۱۸۰	۰/۰۶۲	۰/۱۳۸	۲/۸۹۲	۰/۰۰۴

منبع: یافته‌های تحقیق

با توجه به شکل (۳) و جدول (۱۲)، از آنجایی که نسبت بحرانی هر سه رابطه بیشتر از ۲/۵۸ است، لذا می‌توان اظهار داشت در سطح اطمینان ۹۹ درصد به استثنای متغیر

تأثیر دوستان بقیه متغیرها (سواد مالی، جامعه‌پذیری و خودکنترلی) بر الگوی پس‌انداز تأثیر مثبت و معناداری دارند. میزان تأثیرگذاری متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته (الگوی پس‌انداز) به ترتیب عبارت‌اند از: سواد مالی (۰/۵۵۴)، جامعه‌پذیری (۰/۲۴۷) و خودکنترلی (۰/۱۳۸).

۲-۴. اثر میانجی متغیرهای مستقل

در این بخش اثرات میانجی هر یک از متغیرهای مستقل بر رابطه بین سایر متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (الگوی پس‌انداز) مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است. از آنجایی که پژوهش حاضر دارای چهار متغیر مستقل است، لذا می‌توان ۱۲ اثر میانجی تعریف نمود (جدول ۱۳).

جدول (۱۳): بررسی اثرات متغیرهای مستقل بر الگوی پس‌انداز با فرض وجود متغیر میانجی

متغیر میانجی	مسیر	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	اثر کل	نوع
۱. جامعه‌پذیری	جامعه‌پذیری الگوی پس‌انداز	۰/۱۴۷ (۰/۰۰۱)	(۰/۰۰۱) ۰/۰۷۶	(۰/۰۰۰) ۰/۲۲۴	میانجی جزئی
	تأثیر دوستان الگوی پس‌انداز	۰/۰۰۴ (۰/۹۲۸)	(۰/۰۰۱) ۰/۱۵۸	(۰/۰۱۱) ۰/۱۶۵	میانجی کامل
	خودکنترلی الگوی پس‌انداز	۰/۱۸۰ (۰/۰۰۴)	(۰/۰۰۱) ۰/۱۹۹	(۰/۰۰۰) ۰/۳۸۰	میانجی جزئی
۲. سواد مالی	سواد مالی الگوی پس‌انداز	۰/۵۸۴ (۰/۰۰۱)	(۰/۰۰۱) ۰/۰۶۶	(۰/۰۰۰) ۰/۶۵۰	میانجی جزئی
	تأثیر دوستان الگوی پس‌انداز	۰/۰۰۴ (۰/۹۲۸)	(۰/۰۰۱) ۰/۰۴۱	(۰/۴۳۳) ۰/۰۴۵	غیرمستقیم
	خودکنترلی الگوی پس‌انداز	۰/۱۸۰ (۰/۰۰۴)	-۰/۰۱۳ (۰/۰۰۱)	(۰/۰۱۰) ۰/۱۶۷	مستقیم

متغیر میانجی	مسیر	اثر مستقیم	اثر غیر مستقیم	اثر کل	نوع
تأثیر مستقیم	سواد مالی الگوی پس انداز	۰/۵۸۴ (۰/۰۰۱)	(۰/۹۲۴) ۰/۰۰۱	۰/۵۸۶ (۰/۰۰۰)	مستقیم
	جامعه پذیری الگوی پس انداز	۰/۱۴۷ (۰/۰۰۱)	(۰/۸۶۸) ۰/۰۰۰	۰/۱۴۷ (۰/۰۰۰)	مستقیم
	خودکنترلی الگوی پس انداز	۰/۱۸۰ (۰/۰۰۴)	-۰/۰۰۱ (۰/۹۲۰)	۰/۱۷۸ (۰/۰۰۰)	مستقیم
تأثیر غیرمستقیم	سواد مالی الگوی پس انداز	۰/۵۸۴ (۰/۰۰۱)	(۰/۰۰۲) ۰/۰۴۳	۰/۶۲۹ (۰/۰۰۰)	میانجی جزئی
	جامعه پذیری الگوی پس انداز	۰/۱۴۷ (۰/۰۰۱)	-۰/۰۰۳ (۰/۴۶۳)	۰/۱۴۴ (۰/۰۰۰)	مستقیم
	تأثیر دوستان الگوی پس انداز	۰/۰۰۴ (۰/۹۲۸)	-۰/۰۴۰ (۰/۰۰۲)	-۰/۰۳۳ (۰/۵۴۴)	غیرمستقیم

منبع: یافته‌های تحقیق

تذکر ۲: محاسبات فوق با استفاده از دستور بوت استرپینگ (تعداد نمونه ۲۰۰۰ مورد، سطح اطمینان درصد ۹۵) و در قالب نرم افزار ایموس انجام شده است.
تذکر ۳: اعداد خارج از پرانتز ضریب رگرسیون (مسیر) و اعداد داخل پرانتز سطح معناداری هستند.

متغیر میانجی بیانگر چگونگی و یا چرایی رابطه بین دو متغیر است. بدین معنی که متغیر میانجی به عنوان رابط بین متغیر مستقل و متغیر وابسته قرار گرفته و رابطه این دو را تحت تأثیر قرار می دهد. با ورود متغیر میانجی اثر غیرمستقیم مطرح شده و لذا محاسبه اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کل ضرورت می یابد. در مواقعی که هر دو اثر (مستقیم و غیرمستقیم) به لحاظ آماری معنادار باشند؛ اثر متغیر میانجی تحت عنوان متغیر میانجی گر جزئی مطرح شده و همچنین در مواقعی که اثر مستقیم معنادار نبوده اما اثر

غیرمستقیم معنادار است، اثر متغیر میانجی تحت عنوان متغیر میانجی گر کامل تلقی می‌گردد. بدین معنی که در میانجی‌گری جزئی بخشی از اثرات متغیر وابسته از طریق متغیر مستقل و بخشی نیز از طریق متغیر میانجی تبیین می‌گردد. اما در میانجی‌گری کامل اثرات متغیر وابسته فقط از طریق متغیر میانجی تبیین می‌گردد. شرط لازم در هر دو حالت (میانجی‌گری جزئی و کامل) معنادار بودن اثر کل است.

همان‌گونه در جدول (۱۳) مشاهده می‌شود، تنها متغیر سواد مالی بر روابط بین تمامی متغیرهای مستقل با متغیر وابسته دارای اثر میانجی است. برای مثال، با فرض میانجی بودن متغیر سواد مالی، در رابطه بین متغیر خودکنترلی با الگوی پس‌انداز؛ از ۳۸ درصد اثر کل، ۱۸ درصد توسط متغیر مستقل (خودکنترلی) و ۲۰ درصد نیز توسط متغیر میانجی (سواد مالی) تبیین می‌گردد.

۳-۴. اثر تعدیل‌گری متغیرهای جمعیت‌شناختی

در این بخش از آزمون یومن ویتنی برای بررسی متغیرهای دو وضعیتی و از آزمون کروسکال والیس برای بررسی متغیرهای بیش از حالت دو وضعیتی استفاده شده است. **آزمون یومن ویتنی:** برای ارزیابی تأثیر متغیرهای جمعیت‌شناختی (دو وضعیتی) بر روی متغیرهای پژوهش از آزمون یومن ویتنی^{۳۰} استفاده شده است (جداول ۱۴ و ۱۵).

جدول (۱۴): نتایج آزمون یومن ویتنی؛ میانگین رتبه‌ها

متغیر	الگوی پس‌انداز	سواد مالی	جامعه‌پذیری	تأثیر دوستان	خود کنترلی
جنسیت	پسر	۱۵۸/۵۰	۱۶۲/۳۳	۱۵۵/۰۶	۱۸۰/۴۸
	دختر	۱۸۲/۹۳	۱۷۹/۵۶	۱۸۵/۹۶	۱۶۳/۶۱
مقطع تحصیلی	کارشناسی	۱۶۸/۱۱	۱۶۷/۳۳	۱۷۲/۵۱	۱۸۰/۶۰
	ارشد	۱۸۰/۴۵	۱۸۲/۴۹	۱۶۸/۸۵	۱۴۷/۵۰
نوع دانشگاه	دولتی	۱۷۲/۸۸	۱۷۳/۸۷	۱۸۱/۹۹	۱۷۰/۹۱
	آزاد	۱۶۹/۰۲	۱۶۷/۲۲	۱۵۲/۵۹	۱۷۲/۵۷
وضعیت	مجرد	۱۷۳/۴۵	۱۷۲/۱۸	۱۷۰/۰۷	۱۷۵/۱۵

۱۲۹/۴۶	۱۳۸/۴۳	۱۸۴/۴۳	۱۶۵/۳۱	۱۵۳/۸۲	متأهل	تأهل
۱۷۹/۰۲	۱۷۶/۰۹	۱۷۴/۲۹	۱۷۴/۱۴	۱۷۵/۷۶	غیرشاغل	وضعیت
۱۵۵/۴۴	۱۶۱/۷۰	۱۶۵/۵۴	۱۶۵/۸۵	۱۶۲/۳۹	شاغل	اشتغال

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول (۱۵): نتایج آزمون یومن ویتنی؛ مقدار معناداری (Sig)

متغیر	رفتار پس انداز	سواد مالی	جامعه‌پذیری	تأثیر دوستان	خودکنترلی
جنسیت	۰/۰۲۲	۰/۱۰۶	۰/۰۰۴	۰/۱۱۴	۰/۳۰۱
مقطع تحصیلی	۰/۳۰۰	۰/۲۰۳	۰/۷۵۹	۰/۰۰۵	۰/۷۵۹
نوع دانشگاه	۰/۷۲۸	۰/۵۴۹	۰/۰۰۸	۰/۸۸۱	۰/۴۵۸
وضعیت تأهل	۰/۲۶۹	۰/۶۹۹	۰/۴۲۰	۰/۰۳۹	۰/۰۰۹
وضعیت اشتغال	۰/۲۴۱	۰/۴۶۷	۰/۴۴۴	۰/۲۰۸	۰/۰۳۹

منبع: یافته‌های تحقیق

برای انجام این آزمون از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ استفاده شده است. نتایج آزمون یومن ویتنی نشان می‌دهد: الف) در سطح معناداری ۵ درصد بین الگوی پس انداز و جامعه‌پذیری دانشجویان پسر و دختر تفاوت معناداری وجود دارد. بدین معنی که برحسب این دو متغیر عملکرد دانشجویان دختر بهتر از دانشجویان پسر است. ب) در سطح معناداری ۵ درصد، بین جامعه‌پذیری دانشجویان دانشگاه‌های دولتی و آزاد اسلامی تفاوت معناداری وجود دارد. بدین معنی که جامعه‌پذیری دانشجویان دانشگاه‌های دولتی بیشتر از جامعه‌پذیری دانشجویان دانشگاه‌های آزاد اسلامی است. ج) در سطح معناداری ۵ درصد، در خصوص متغیر تأثیر دوستان در بین دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد (مقطع تحصیلی) و همچنین در بین دانشجویان مجرد و متأهل تفاوت معناداری وجود دارد. بدین معنی که میزان تأثیر دوستان بر الگوی مصرف در بین دانشجویان مقطع کارشناسی و مجرد بیشتر از دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد و متأهل است. د) تفاوت معناداری در خصوص متغیر خودکنترلی در بین دانشجویان مجرد و متأهل و دانشجویان غیرشاغل و شاغل وجود دارد. بدین معنی که میزان

خودکنترلی دانشجویان مجرد و غیرشاغل بیشتر از دانشجویان متأهل و شاغل است. زیرا میانگین رتبه گروه‌های اول بیشتر از گروه‌های دوم است. **آزمون کروسکال والیس:** برای ارزیابی تأثیر متغیرهای جمعیت‌شناختی (بیش از دو وضعیتی) بر روی متغیرهای پژوهش از آزمون کروسکال والیس^{۳۱} استفاده شده است (جداول ۱۶ و ۱۷).

جدول (۱۶): نتایج آزمون کروسکال والیس؛ میانگین رتبه‌ها

متغیر	رفتار پس‌انداز	سواد مالی	جامعه‌پذیری	تأثیر دوستان	خودکنترلی	
رتبه	کمتر از ۲۰ سال	۲۴۶/۶۵	۲۳۱/۱۸	۲۴۴/۴۵	۲۳۶/۳۳	۲۱۸/۲۸
	۲۰ تا ۲۲ سال	۱۵۷/۰۵	۱۵۴/۱۶	۱۷۲/۳۵	۱۷۷/۰۶	۱۵۱/۹۱
	۲۳ تا ۲۵ سال	۱۶۲/۰۲	۱۸۰/۰۵	۱۶۲/۵۸	۱۶۹/۶۱	۱۷۷/۳۰
	بیشتر از ۲۵ سال	۱۸۵/۹۶	۱۷۵/۴۷	۱۶۳/۴۹	۱۵۱/۳۳	۱۸۴/۲۸
رشته تحصیلی	حسابداری	۱۷۵/۶۱	۱۸۸/۵۱	۱۸۳/۶۲	۱۸۱/۱۱	۱۷۶/۵۹
	مدیریت	۱۷۲/۵۱	۱۶۷/۴۱	۱۵۶/۸۰	۱۶۱/۵۳	۱۷۳/۶۲
	اقتصاد	۱۶۱/۸۸	۱۴۴/۴۳	۱۷۰/۳۷	۱۶۸/۰۱	۱۵۸/۲۶

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول (۱۷): نتایج آزمون کروسکال والیس؛ مقدار معناداری (Sig.)

متغیر	رفتار پس‌انداز	سواد مالی	جامعه‌پذیری	تأثیر دوستان	خودکنترلی
سن	۰/۰۰۱	۰/۰۰۶	۰/۰۰۶	۰/۰۰۵	۰/۰۰۸
رشته تحصیلی	۰/۶۰۶	۰/۰۰۵	۰/۰۸۸	۰/۲۵۷	۰/۴۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق

در تفسیر نتایج باید از جدول (۱۷) استفاده شود. از آنجایی که مقدار معناداری (Sig) برای متغیرهای پژوهش در خصوص متغیر جمعیت‌شناختی سن کمتر از ۰/۰۵ است، لذا می‌توان اظهار داشت رفتار دانشجویان سنین مختلف در خصوص هر یک از متغیرها (رفتار پس‌انداز، سواد مالی، جامعه‌پذیری، تأثیر دوستان و خودکنترلی) با یکدیگر دارای تفاوت معناداری است. طبق جدول میانگین رتبه‌ها در خصوص رفتار پس‌انداز بیشترین

مقدار متعلق به دانشجویان کمتر از ۲۰ سال و کمترین مقدار نیز متعلق به دانشجویان ۲۰ تا ۲۲ سال است. در خصوص متغیر سواد مالی بیشترین مقدار متعلق به دانشجویان کمتر از ۲۰ سال و کمترین مقدار نیز متعلق به دانشجویان ۲۰ تا ۲۲ سال می‌باشد. در خصوص متغیر جامعه‌پذیری بیشترین مقدار متعلق به دانشجویان کمتر از ۲۰ سال و کمترین مقدار نیز متعلق به دانشجویان بیشتر از ۲۵ سال است. در خصوص متغیر تأثیر دوستان بیشترین مقدار متعلق به دانشجویان کمتر از ۲۰ سال و کمترین مقدار نیز متعلق به دانشجویان بیشتر از ۲۵ سال است. در خصوص متغیر خودکنترلی بیشترین مقدار متعلق به دانشجویان ۲۳ تا ۲۵ سال و کمترین مقدار نیز متعلق به دانشجویان ۲۰ تا ۲۲ سال است. در خصوص متغیر جمعیت‌شناختی رشته تحصیلی، از آنجایی که مقدار معناداری (Sig) تمامی متغیرهای پژوهش به‌استثنای متغیر سواد مالی بیشتر از ۰/۰۵ است، لذا می‌توان اظهار داشت متغیر رشته تحصیلی تأثیر معناداری بر چهار متغیر پژوهش (الگوی پس انداز، جامعه‌پذیری، تأثیر دوستان و خودکنترلی) ندارد. برای انجام این آزمون از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ استفاده شده است.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر باهدف بررسی عوامل مؤثر بر الگوی پس انداز جوانان دانشگاهی با رویکرد اسلامی انجام شده است. در این پژوهش عوامل مؤثر بر الگوی پس انداز دانشجویان شامل چهار متغیر سواد مالی، جامعه‌پذیری از طریق والدین، تأثیر دوستان و خودکنترلی است. طبق نتایج پژوهش حاضر، سواد مالی بر رفتار پس انداز دانشجویان تأثیرگذار است. بدین معنی که برخورداری از سواد مالی می‌تواند به دانشجویان در استفاده بهینه از منابع مالی همچون اتخاذ تصمیمات مناسب در خصوص پس انداز کمک نماید. هرچه سواد مالی دانشجویان بالاتر باشد، به همان میزان می‌توان انتظار شکل‌گیری خانوارها و جامعه موفق را در آینده داشت. این یافته با یافته‌های هیلگرت، هوگارت و بورلی (۲۰۰۳)؛ صبری و مک‌دونالد (۲۰۱۰)؛ دل‌افروز و پیم (۲۰۱۱) و موراندو و ماتسون‌زیوا (۲۰۱۷) مطابقت دارد. بدین معنی که سواد مالی به افراد کمک می‌کند تا در خصوص پول خود تصمیمات هوشمندانه‌ای اتخاذ نمایند. به عبارت دیگر،

سواد مالی می‌تواند در مقوله‌هایی همچون پس‌انداز، درآمد، بازپرداخت بدهی و سرمایه‌گذاری به افراد کمک کند.

براساس یافته‌های پژوهش حاضر متغیر جامعه‌پذیری از طریق والدین بر الگوی پس‌انداز دانشجویان تأثیرگذار است. از آنجایی که خانواده اولین نهاد تأثیرگذار بر رفتار فرزندان به حساب می‌آید، لذا آموزش ضرورت‌های زندگی به فرزندان از سوی والدین چه به صورت گفتاری و چه به صورت عملی می‌تواند از جمله وظایف اصلی آنان محسوب شود. این یافته با یافته‌های پژوهش فورنهام (۱۹۹۹)؛ وبلی و نی‌هاس (۲۰۰۶)؛ اوتو (۲۰۱۳)؛ بوچیول و ورونسی (۲۰۱۴) و ژو (۲۰۱۹) همخوانی دارد. بدین معنی که والدین یک الگوی عملی و مناسب در خصوص مدیریت پول برای فرزندان خود محسوب شده و از این طریق می‌توانند بر رفتار آنان را در زمینه‌های مختلف همچون پس‌انداز تأثیرگذار باشند. به عبارت دیگر نقش والدین در نهادینه‌سازی الگوهای رفتاری صحیح همچون پس‌انداز در فرزندان غیرقابل‌انکار است.

براساس یافته‌های پژوهش حاضر، متغیر تأثیر دوستان (همسالان) بر الگوی پس‌انداز دانشجویان اثر معناداری ندارد. بدین معنی که متغیر دوستان (همسالان) قادر به تأثیرگذاری بر الگوی پس‌انداز جامعه مورد مطالعه نبوده‌اند. این یافته با یافته‌های پژوهش ارسکین، کر، لیانگ و اسپرو (۲۰۰۶)؛ بشیرز و دیگران (۲۰۱۰)؛ همخوانی داشته، اما درعین حال با یافته‌های پژوهش دافلو و سائز (۲۰۰۳)؛ لوساردی، میچل، کرتو (۲۰۱۰)؛ گارنز، میولانگ، فنگ و استرایدم (۲۰۱۸) و الکام، صالح و مختار (۲۰۱۸) همخوانی ندارد. موارد زیر می‌تواند از جمله دلایل عدم تأثیرگذاری این متغیر بر رفتار پس‌انداز دانشجویان باشد. الف) زمان تکمیل پرسشنامه؛ پرسشنامه پژوهش حاضر در زمانی که همه‌گیری ویروس کرونا در وضعیت حاد خود قرار داشت (زمستان ۱۳۹۹) تکمیل شده است. چرا در این زمان دانشجویان مواجه با محدودیت‌های جدی در خصوص ملاقات با دیگران مخصوصاً دوستان بودند. ب) تک‌فرزندی و یا دو فرزندگی بودن اکثر خانوارهای امروزی؛ دانشجویان متعلق به این‌گونه خانوارها از توانایی لازم برای برقراری ارتباط با همسالانشان برخوردار نبوده و عمدتاً نیز در مرکز توجه والدین

قرار دارند. موارد فوق باعث می‌شود این‌گونه دانشجویان کمتر بتوانند با دوستان خود تعامل و همفکری داشته باشند.

طبق نتایج پژوهش حاضر، خودکنترلی بر رفتار پس‌انداز دانشجویان تأثیرگذار است. بدین معنی که خودکنترلی از طریق افزایش قدرت تشخیص افراد، می‌تواند به آنان در اتخاذ تصمیمات صحیح و مفید در زمینه‌های مختلف همچون پس‌انداز یاری رساند. این یافته با یافته‌های پژوهش‌های سونگ، کای و جو (۲۰۱۱)؛ اِسْوالد (۲۰۱۱)؛ اوتو (۲۰۱۳) و استروم‌بک و دیگران (۲۰۱۷) همخوانی دارد. بدین معنی دانشجویانی که قادر به کنترل نیازهای آتی و غیرضروری خود هستند، عموماً در بزرگسالی با مشکلات مالی کمتری مواجه می‌شوند.

براساس یافته‌های پژوهش حاضر سواد مالی به‌عنوان متغیر میانجی می‌تواند باعث افزایش میزان تأثیرگذاری سایر متغیرهای مستقل (جامعه‌پذیری، تأثیر دوستان و خودکنترلی) بر رفتار پس‌انداز دانشجویان گردد. بدین معنی که سواد مالی از طریق تقویت جامعه‌پذیری مالی، اصلاح نوع نگرش به پول، شناخت دوستان و لخرج و سپس دوری از آنان، تشخیص و اولویت‌بندی نیازها و کنترل احساسات می‌تواند باعث بهبود و تقویت رفتار پس‌انداز دانشجویان گردد. امروزه با توجه به متنوع و پیچیده‌تر شدن زندگی، یادگیری سواد مالی برای برخورداری از یک زندگی متعارف و حداقل‌سازی مشکلات مالی آتی ضروری است.

طبق یافته‌های پژوهش حاضر متغیر جامعه‌پذیری از طریق والدین به‌عنوان میانجی فقط بر رابطه بین متغیر سواد مالی با الگوی پس‌انداز تأثیرگذار است. بدین معنی که در مقایسه با سنین بزرگسالی، آموزش مفهوم پول در سنین پایین‌تر به فرزندان بسیار کاربردی‌تر، مفیدتر و کم‌هزینه‌تر است؛ چراکه این مقطع سنی زمان مناسبی برای پیشگیری از بروز رفتارها و تصورات نادرست در امور مالی که گاهی ممکن است از دوستان، اطرافیان و یا برنامه‌های تلویزیونی به کودکان آموزش داده شود، است. همچنین از طریق جامعه‌پذیری می‌توان مهارت‌های موردنیاز زندگی را به فرزندان آموزش داد. چراکه فقط از طریق اکتساب و یادگیری مهارت‌هاست که افراد می‌توانند ضمن داشتن یک زندگی موفق برای جامعه نیز مثرتر واقع شوند.

براساس یافته‌های پژوهش حاضر متغیر خودکنترلی به‌عنوان میانجی فقط بر رابطه بین متغیر سواد مالی با الگوی پس‌انداز تأثیرگذار است. بدین معنی که خودکنترلی می‌تواند باعث افزایش و تقویت مسئولیت‌پذیری افراد مخصوصاً در موضوعات مالی گردد. خودکنترلی می‌تواند مانع افزایش بیش‌ازحد بدهی و در نتیجه حداقل‌سازی مشکلات مالی افراد گردد. همچنین خودکنترلی باعث می‌شود تا انجام وظایف محوله و ایفای تعهدات برای افراد از اولویت بالایی برخوردار گردد.

طبق یافته‌های پژوهش حاضر متغیر تأثیر دوستان به‌عنوان میانجی بر رابطه بین سایر متغیرهای مستقل (سواد مالی، جامعه‌پذیری و خودکنترلی) با رفتار پس‌انداز دانشجویان اثر معناداری ندارد. موارد زیر می‌تواند از جمله دلایل عدم میانجی‌گری این متغیر باشد: الف) کم‌رنگ شدن ویژگی از خودگذشتگی در میان جوانان؛ این عامل باعث می‌شود بسیاری از جوانان عمدتاً به فکر تأمین منافع شخصی و نه جمعی باشند. ب) عدم درک صحیح دوستان؛ عدم توجه کافی به سختی‌ها و خوشی‌های طرف مقابل می‌تواند باعث کم‌رنگ شدن دوستی‌ها بین همسالان گردد. ج) انتظارات بیش‌ازحد؛ انتظاراتی همچون در دسترس بودن همیشگی و اهتمام دوستان به برآورده شدن خواسته‌ها می‌تواند باعث کم‌رنگ شدن دوستی‌ها گردد. د) داشتن روحیه طلبکاری و محترم نشمردن حقوق دیگران؛ این عامل نیز می‌تواند باعث پراکنده شدن دوستان گردد.

در خصوص متغیرهای جمعیت‌شناختی، در مقایسه با دانشجویان پسر؛ دانشجویان دختر دارای الگوی پس‌انداز بهتر و تأثیرپذیری بیشتر از والدین (جامعه‌پذیری) بوده که این موضوع می‌تواند ناشی از روحیات آنان باشد. در مقایسه با دانشجویان کارشناسی ارشد؛ دانشجویان مقطع کارشناسی بیشتر تحت‌تأثیر دوستان خود قرار داشته که این موضوع نیز می‌تواند ناشی از اقتضائات سنی آنان باشد. همچنین در مقایسه با دانشجویان متأهل؛ میزان تأثیری دانشجویان مجرد از دوستان خود بیشتر است. زیرا این قشر از دانشجویان می‌توانند وقت بیشتری را با دوستان خود سپری نمایند. در نهایت، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد در مقایسه با دانشجویان رشته‌های مدیریت و اقتصاد، دانشجویان رشته حسابداری از سواد مالی بهتری برخوردار هستند.

به‌طور کلی براساس یافته‌های پژوهش حاضر توصیه می‌شود خانواده‌ها و مسئولان نظام آموزشی کشور با شناخت و درک دقیق مؤلفه‌های مؤثر بر رفتار پس‌انداز، اقدام به ارائه راه‌کارهای عملیاتی باهدف نهادینه‌سازی فرهنگ پس‌انداز در بین جوانان نمایند. چراکه پس‌انداز می‌تواند باعث برقراری نظم و تعادل در زندگی، افزایش اعتمادبه‌نفس در افراد و توانمندسازی خانوارها گردد.

پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی سایر عوامل مؤثر (مانند عوامل مالی، عوامل روان‌شناختی، عوامل فرهنگی و عوامل اجتماعی) بر رفتار پس‌انداز دانشجویان مورد مطالعه و بررسی قرار گیرند. همچنین پیشنهاد می‌شود عواملی همچون سیستم آموزشی و تعلیم و تربیت خانوادگی نیز به‌عنوان متغیر میانجی مدنظر قرار گیرند.

ازجمله محدودیت‌های پژوهش حاضر جامعه آماری آن است؛ بدین معنی که فقط شامل دانشجویان رشته‌های حسابداری، مدیریت و اقتصاد دانشگاه‌های کردستان و آزاد اسلامی واحد سنندج است. لذا ممکن است مدنظر قرار دادن دیدگاه‌ها و نظرات سایرین همچون دانشجویان سایر رشته‌ها، کارشناسان اقتصادی، والدین، اساتید دانشگاه‌ها، مسئولان آموزشی و قانون‌گذاران بتواند باعث غنی‌تر شدن هرچه بیشتر پژوهش حاضر گردد.

یادداشت‌ها

1. Savings Behavior
2. Speculating
3. Dangel & Maharjan
4. Financial Literacy
5. Parental Socialization
6. Furnham
7. Webley & Nyhus
8. Otto
9. Bucciol & Veronesi
10. Zhu
11. Agnew
12. Peer Influence
13. Duflo & Saez
14. Erskine, Kier, Leung & Sproule
15. Beshears
16. Lusardi, Mitchell & Curto

17. Gerrans, Moulang, Feng & Strydom
18. Self-Control
19. Seong, Kai & Joo
20. Esenvalde
21. Strömbäck
22. Theory of Planned Behavior
23. Composite Reliability
24. Average Variance Extracted
25. Convergent Validity
26. Divergent Validity
27. Maximum Shared Variance
28. Average Shared Variance
29. Standardized Regression Weights
30. Mann-Whitne U Test
31. Kruskal-Wallis H Test

کتابنامه

- باقری رمدانی، حسینعلی (۱۳۹۰). نقش صرفه‌جویی در پیشرفت اقتصادی از دیدگاه قرآن و حدیث. چهارمین همایش ملی قرآن کریم سفینه النجاه عصر، تبریز: دانشگاه شهید مدنی آذربایجان.
- پرویزی، سرور؛ و احمدی، فضل‌الله (۱۳۸۵). گروه همسالان و سلامت نوجوان؛ یک پژوهش کیفی. فصلنامه فیض، ۱۰(۴۰)، ۴۶-۵۱.
- ترکاشوند، احسان؛ پیری، محمد؛ و هراتیان، علی (۱۳۹۸). بررسی مصرف و پس‌انداز در سبک زندگی اسلامی. فصلنامه مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی، ۷(۱۴)، ۷۹-۱۱۲.
- جعفری، راهله؛ و بلالی، اسماعیل (۱۳۹۴). جامعه‌پذیری اقتصادی و رفتار پس‌انداز در میان کودکان. فصلنامه علوم اجتماعی، ۱۲(۴۶)، ۲۴۷-۲۷۰.
- خاکپور، حسین؛ حسومی، ولی‌الله؛ و نیکونژاد، زهرا (۱۳۹۳). کارکردهای تربیتی خودکنترلی و نقش آن در سلامت روان از دیدگاه قرآن و روایات. فصلنامه تاریخ پزشکی، ۶(۲۱)، ۱۴۹-۱۸۳.
- دسترنج، مستوره (۱۳۹۲). بررسی رابطه ویژگی‌های خانواده با جامعه‌پذیری فرزندان. فصلنامه زن و مطالعات خانواده، ۶(۲۲)، ۷۹-۹۸.

گنجوئی، اسماشرف؛ و نایب‌زاده، شهناز (۱۳۹۳). بررسی رابطه اعتقادات مذهبی و سواد مالی اسلامی در دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد. فصلنامه دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، ۷(۲۳)، ۴۵-۵۵.

عادل‌پور، محمدحسین (۱۳۹۶). بررسی و مقایسه سبک‌های فرزندپروری از دیدگاه اسلام و دانشمندان غربی. فصلنامه بصیرت و تربیت اسلامی، ۱۴(۴۳)، ۷۳-۱۰۰.

محمدری شهری، محمد (۱۳۸۸). الگوی مصرف از نگاه قرآن و حدیث. فصلنامه علوم حدیث، ۱۴(۵۴)، ۹-۳۷.

میرابراهیمی، سیدعلی؛ احمدی، لیلا؛ حبیب‌زاده، ندا؛ و حبیب‌زاده، زری (۱۳۹۳). نقش والدین در تربیت فرزند از دیدگاه اسلام. اولین کنگره بین‌المللی فرهنگ و اندیشه دینی. بوشهر: مرکز راهبری مهندسی فرهنگی شورای فرهنگ عمومی.

ناظمیان، صدیقه؛ و مروستی، عباس (۱۳۹۷). نقش همسالان در هویت و فرایند هویت‌یابی کودکان از دیدگاه دانشجوی معلمان. اولین همایش ملی هویت کودکان ایران اسلامی در دوره پیش دبستانی، یزد: وزارت آموزش و پرورش، اداره کل آموزش و پرورش.

Adelpour, M, H. (1396). A Study and Comparison of Parenting Styles from the Perspective of Islam and Western Scholars. *Islamic Insight and Education Quarterly*, 14 (43), 73-100 (In Persian).

Agnew, S. (2018). Empirical Measurement of the Financial Socialisation of Children by Parents. *Young Consumers*. 19(4), 421-431.

Alekan, J.M.E., Salleh, M.S., & Moktar, S.S. (2018). The Effect of Family, Peer, Behavior, Saving and Spending Behavior on Financial Literacy among Young Generations. *International Journal of Organizational Leadership*, 7, 309-323.

Amari, M., Salhi, B., & Jarbou, A. (2020). Evaluating the Effects of Sociodemographic Characteristics and Financial Education on Saving Behavior. *International Journal of Sociology and Social Policy*. 40(11/12), 1423-1438.

Bagheri Ramdani, H, A. (1390). The Role of Saving in Economic Development from the Perspective of Quran and Hadith. Fourth National Conference on the Holy Quran Safinat al-Najat Asr, Tabriz: Azerbaijan Shahid Madani University (In Persian).

Beshears, J., Choi, J. J., Laibson, D., Madrian, B. C., & Milkman, K. L. (2015). The Effect of Providing Peer Information on Retirement Savings Decisions. *The Journal of Finance*, 70(3), 1161-1201.

Buccioli, A., & Veronesi, M. (2014). Teaching children to save: What is the best strategy for lifetime savings? *Journal of Economic Psychology*, 45, 1-17.

- Changwony, F. K., Campbell, K., & Tabner, I. T. (2021). Savings Goals and Wealth Allocation in Household Financial Portfolios. *Journal of Banking & Finance*, 124, 106028.
- Chin, W. W. (1998). The Partial Least Squares Approach to Structural Equation Modeling. *Modern Methods for Business Research*, 295(2), 295-336.
- Dastranj, M. (1392). Investigating the Relationship between Family Characteristics and Socialization of Children. *Journal of Women and Family Studies*, 6 (22), 79-98 (In Persian).
- Dangol, J., & Maharjan, S. (2018). Parental and Peer Influence on the Saving Behavior of the Youth. *International Research Journal of Management Science*, 3, 42-63.
- De Boer, B. J., Van Hooft, E. A., & Bakker, A. B. (2015). Self-Control at Work: its Relationship with Contextual Performance. *Journal of Managerial Psychology*. 30(4), 406-421.
- Delafrouz, N., & Paim, L. H. (2011). Determinants of Saving Behavior and Financial Problem among Employees in Malaysia. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 5(7), 222-228.
- Duflo, E., & Saez, E. (2003). The Role of Information and Social Interactions in Retirement Plan Decisions: Evidence from a Randomized Experiment. *The Quarterly Journal of Economics*, 118(3), 815-842.
- Erskine, M., Kier, C., Leung, A., & Sproule, R. (2006). Peer Crowds, Work Experience, and Financial Saving Behaviour of Young Canadians. *Journal of Economic Psychology*, 27(2), 262-284.
- Esenvalde, I. (2011). *Psychological Predictors of Savings Behavior: Contrasting the Impact of Optimism and Burnout on Self-Control, Achievement Motivation and Savings Behavior*. Alliant International University, Los Angeles.
- Furnham, A. (1999). The Saving and Spending Habits of Young People. *Journal of Economic Psychology*, 20(6), 677-697.
- Ganjoui, A; & Nayebezhadeh, S. (1393). Investigating the Relationship between Religious Beliefs and Islamic Financial Literacy in Postgraduate Students. *Quarterly Journal of Financial Knowledge of Securities Analysis*, 7 (23), 45-55 (In Persian).
- Gerrans, P., Moulang, C., Feng, J., & Strydom, M. (2018). Individual and Peer Effects in Retirement Savings Investment Choices. *Pacific-Basin Finance Journal*, 47, 150-165.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J., Anderson, R.E., & Tatham, R.L. (2010). *Multivariate Data Analysis* (7th Ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall
- Hermansson, C., & Jonsson, S. (2021). The Impact of Financial Literacy and Financial Interest on Risk Tolerance. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 29, 100450.
- Hilgert, M. A., Hogarth, J. M., & Beverly, S. G. (2003). Household Financial Management: The Connection between Knowledge and Behavior. *Fed. Res. Bull.*, 89, 309.
- Jafari, R; & Balali, I, (1394). Economic Socialization and Savings Behavior among Children. *Social Science Quarterly*, 12 (46), 247-270 (In Persian).

- Khakpour, H; Hosumi, V; & Nikonejad, Z. (1393). Educational Functions of Self-Control and its Role in Mental Health from the Perspective of Quran and Hadiths. *Journal of Medical History*, 6 (21), 149-183 (In Persian).
- Lusardi, A., Mitchell, O. S., & Curto, V. (2010). Financial Literacy among the Young. *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 358-380.
- Md Kassim, A.A., Tamsir, F., Azhar, Z., Azim, Z., Mohamed, J., & Meor Nordin, H.N. (2020). Students' saving behaviour: Do Demographic Profile, Parents' Background and Financial Literacy Matter? An Empirical Study in Private Universities in Selangor. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24(1), 844-850.
- Mohammadi Rishahri, M. (1388). Consumption Pattern from the Perspective of Quran and Hadith. *Journal of Hadith Sciences*, 14 (54), 9-37 (In Persian).
- Mirabrahimi, S, A; Ahmadi, L; Habibzadeh, N; & Habibzadeh, Z. (1393). The Role of Parents in Raising a Child from the Perspective of Islam. The First International Congress of Religious Culture and Thought. Bushehr: Cultural Engineering Steering Center of the Public Culture Council (In Persian).
- Murendo, C., & Mutsonziwa, K. (2017). Financial Literacy and Savings Decisions by Adult Financial Consumers in Zimbabwe. *International Journal of Consumer Studies*, 41(1), 95-103.
- Nazemian, S; & Marvasti, A, (1397). The Role of Peers in the Identity and the Process of Identifying Children from the Perspective of Students and Teachers. The First National Conference on the Identity of Children in Islamic Iran in Preschool, Yazd: Ministry of Education, General Directorate of Education (In Persian). Otto, A. (2013). Saving in Childhood and Adolescence: Insights from Developmental Psychology. *Economics of Education Review*, 33, 8-18.
- Parvizi, S; & Ahmadi, F. (1385). Peer Group and Adolescent Health; A Qualitative Research. *Feyz Quarterly*, 10 (40), 46-51 (In Persian).
- Pavlou, P. A., & Fygenson, M. (2006). Understanding and Predicting Electronic Commerce Adoption: An Extension of the Theory of Planned Behavior. *MIS Quarterly*, 30(1), 115-143.
- Prinstein, M. J., & Dodge, K. A. (Eds.). (2008). *Understanding Peer Influence in Children and Adolescents*. Guilford Press.
- Sabri, M. F., & MacDonald, M. (2010). Savings Behavior and Financial Problems Among College Students: The Role of Financial Literacy in Malaysia. *Cross-Cultural Communication*, 6(3), 103-110.
- Seong, L. C., Kai, S. B., & Joo, G. G. (2011). The Analysis of Psychological Factors Affecting Savers in Malaysia. *Middle Eastern Finance and Economics*, 12, 77-85.
- Strömbäck, C., Lind, T., Skagerlund, K., Västfjäll, D., & Tinghög, G. (2017). Does Self-Control Predict Financial Behavior and Financial well-being? *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 14, 30-38.
- Stukalina, Y. (2013). Management of the Educational Environment: the Context in Which Strategic Decisions are Made. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 99, 1054-1062.

- Torkashvand, E; Piri, M; & Heratian, A. (1398). A Study of Consumption and Savings in the Islamic Lifestyle. Iranian Islamic Pattern of Pattern Studies Quarterly, 7 (14), 79-112 (In Persian).
- Webley, P., & Nyhus, E. K. (2006). Parents' Influence on Children's Future Orientation and Saving. *Journal of Economic Psychology*, 27(1), 140-164.
- Zhu, A. Y. F. (2019). School Financial Education and Parental Financial Socialization: Findings from a Sample of Hong Kong Adolescents. *Children and Youth Services Review*, 107, 104532.
- Zulfaris, M.D., Mustafa, H., Mahussin, N., Alam, M.K., Daud, Z.M. (2020). Students and Money Management Behavior of a Malaysian Public University. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 17(3), 245-251.

